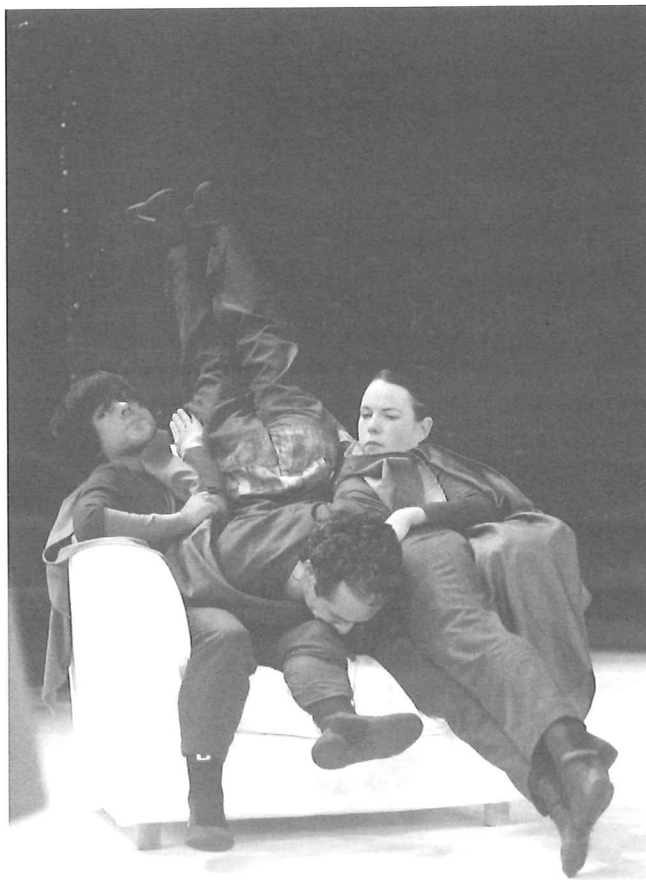

kend, ontmenselijkt universum. Hun handelingen zijn eenvoudig, enigszins weifelend en zoekend, bedachtzaam en ongemakkelijk, ze geven de ruimte weinig betekenis: wandelen, stilstaan, liggen. Van contact tussen de performers is geen sprake, ze zijn er voor zichzelf, hun doen en laten is atomisch, communicatie is hen vreemd. Een van de performers loopt plots rugwaarts, als aangezogen door iets dat zijn blikveld ontgaat en gooit zich even later tegen de kussenwand aan. Een ander klampt er zich krampachtig aan vast. De luidruchtige, machinale ademhaling van het decor eist daarmee nog meer ruimte op: het is niet enkel het meest levendige element op de hele scène, het lijkt al het leven dat zich elders ophoudt zonder meer op te zuigen. Het hele zaakje lijkt dood, een soort schimmenrijk, een postapocalyptische wereld, of abstracter: ergens voorbij een zeker einde.

Die teneur wordt anderhalf uur lang aangehouden, al evolueert de voorstelling wel: de handelingen worden complexer en ook de interactie groeit, zodat de dansers ruimte krijgen om een eigen parcours uit te tekenen, hoewel ze zich nooit als personages laten volgen. Grote tijdspannes worden ook begeleid door de gefragmenteerde muziek van Nuno Rebelo, onder meer duimpiano en allerhande experimenteel gitaargeluid, als tegenfiguur voor de choreografie, die ondanks het bizarre bewegingsmateriaal een nauwgezette timing kent en niet geïmproviseerd is. Een snelle beschrijving van enkele scènes en materiaal geeft een beeld van het surreële karakter van de voorstelling. Een performer ligt plat op de grond, met weggestopt gezicht, om zich met tussenpozen kruipend te verplaatsen. Een andere springt wild op en neer in de fauteuil en maakt obscene gebaren, terwijl een tweede toekijkt en er volstrekt onverschillig bij blijft. Heel wat materiaal doet overigens enigszins

‘dierlijk’ aan: iemand neemt de kraag van een ander in de mond en dropt hem een eind verder, zoals een leeuwin met haar jongen doet. Maar dat is al te veel een interpretatie, het merendeel van wat gebeurt is gewoon abstract. Een danser staat minutenlang te trillen, met zijn rug naar het publiek. Ook een aantal momenten die voortkomen uit improvisaties met de capes: een danser ligt stil op de

... k^osu'põrte i s^o'pare i kõ'tej uj doj^l mû'duzⁱ õ'dule
VERA MANTERO / O RUMO DO FUMO FOTO JORGE GONÇALVES

grond, een ander wappert hem lucht toe. Twee dansers bedekken elkaars aangezicht met een cape. Een groteske territoriumstrijd om de fauteuil, waarbij een performer herhaalde maar vergeefse pogingen onderneemt het meubel om te duwen waar twee anderen zich in verschanst hebben. Enzovoort – het zou een

schier eindeloze opsomming kunnen worden. Het merendeel van de handelingen laat zich verrassend genoeg eenvoudig beschrijven, wellicht omdat het tenminste schijnbaar om enkelvoudige, losstaande gebaren en handelingen gaat, hoewel die met veel zin voor dynamiek, ritme en organisatie van tijd en ruimte tezamen, naast en achter elkaar geplaatst worden in een choreografisch geheel.

Niettemin levert die beschrijving slechts een reeks formuleringen en beelden op die weliswaar andere beelden oproepen, maar als dusdanig hun betekenis niet prijsgeven, zodat de zwijgzame aard van het stuk simpelweg verdubbeld wordt in woorden. In die zin plaatst Mantero de criticus voor een interessant probleem, omdat precies de status van zijn beschrijving op de helling komt te staan: die lijkt nergens toe te leiden. Wat is die rol van beschrijving overigens nog, nu we er al een tijdje achter zijn dat taal nooit met de werkelijkheid samenvalt, waarom nog zo'n naïeve representatiegedachte hanteren als uitgangspunt voor kunstcritiek? Beschrijving maakt nog steeds een specifiek moment van kritiek uit, precies omdat ze daarin een nabijheid tot het kunstwerk kan koesteren, hoewel ze er zich ook met haar eeuwige paradox geconfronteerd weet: het schrijven kan nooit met het kijken samenvallen, en blijft toch pogingen daartoe ondernemen in het licht van dat bewustzijn. Anders gezegd: doorheen de beschrijving wordt kritiek aan haar kenmerkende beperkingen herinnerd, wordt de afstand ge-

peild tussen het kijken en het schrijven en tussen het zichtbare en het zegbare.²

Terugkerend naar Mantero: wat doet zich nu voor in die beschrijving, of beter in die vreemde verdubbeling? Immers, de gebaren en handelingen van de voorstelling laten zich gemakkelijk beschrijven, alsof de door en